

Onder het oppervlak. Een onderzoek naar ontwikkelingen en (a)select optreden rond preventief fouilleren (2011). J. Kuppens, B. Bremmers, E. van den Brink, K. Ammerlaan en H.B. Ferwerda. (Bureau Beke, Arnhem en COT, Den Haag). Politiekunde 38

Hoofdvragen

1. Hoe en in welke mate heeft preventief fouilleren zich sinds 2002 ontwikkeld?
2. Bestaat er een optimum tussen slimme politie-inzet en selectie bij preventief fouilleren?
3. Hoe luiden uitkomsten van belangrijke rechterlijke toetsingen ten aanzien van preventief fouilleren?

Deelvragen

- a. Wat is het juridische oordeel over de toepassing van preventief-fouilleren?
- b. Welke afwegingen spelen op juridisch, bestuurlijk, tactisch en operationeel niveau een rol bij de besluitvorming over het inzetten van preventief fouilleren?
- c. Wat zijn de ervaringen in de gemeenten waar de afgelopen jaren is gewerkt met preventief fouilleren?
- d. Wat valt er te zeggen over het bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak voor preventief fouilleren?
- e. Hoe gaat de politie in de praktijk om met het middel? Op basis waarvan maken politiefunctionarissen selecties en welke succesfactoren en aandachtspunten benoemen politiefunctionarissen bij de uitvoering?
- f. Hoe verhoudt zich het niet-discriminatiebeginsel tot preventief fouilleren? Is er een verschil tussen de oorspronkelijke bedoeling (het middel mag niet selectief uitgevoerd worden) en de praktijk op straat?
- g. Zijn er alternatieven voor preventief fouilleren, en zo ja: welke en waarom?

Methoden van onderzoek

- landelijke basisinventarisatie door invullen vragenlijst door gemeenten en politie
- verdiepende interviews met een aantal gemeenten en politieregio's waar eerder onderzoek is gedaan naar preventief fouilleren
- participerende observatie bij preventief-fouilleeracties
- analyse relevante jurisprudentie
- internetscan

Uitgevoerd in:

34 gemeenten in Nederland

Samenvatting

Het onderzoek geeft een beeld van de ontwikkelingen die zich sinds de wetwijziging in 2002 rond preventief fouilleren hebben afgespeeld. In 34 gemeenten is gekeken naar de inzet en ontwikkeling van preventief fouilleren. De onderzoekers concluderen op basis van diverse onderzoeksmethoden, zoals interviews en vragenlijsten, dat preventief fouilleren niet op grote schaal wordt ingezet; de frequentie van de acties is afgenomen. Verklaringen voor het bescheiden gebruik worden gevonden in de beperkte politiecapaciteit en in de 'zwaarte' van het instrument. Dit laatste is met name voor de politiek en het bestuur een belangrijk argument. Verder zien de onderzoekers een zoektocht om het instrument 'slimmer' te benutten, zoals in specifieke risicogebieden of alleen onder bijzondere omstandigheden. Kleinere en dynamischer vormen zijn een goede ontwikkeling volgens de onderzoekers, omdat de handhaving capaciteit heeft te lijden onder grootschalige acties en de opbrengst daarvan afneemt. De opbrengsten van preventief fouilleren moeten breder worden gedefinieerd en

behalve in wapenopbrengsten, ook worden uitgedrukt in preventieve werking en verandering van de veiligheidsbeleving van de burger. Preventief fouilleren wordt steeds vaker ingezet als antwoord op een concreet en vaak acuut veiligheidsprobleem. Een recent voorbeeld van deze toepassing is het preventief fouilleren in Breda vanwege de vrees voor rivaliserende motorbendes.

Het onderzoek geeft een eerste aanzet om de kaders waarbinnen nog sprake is van toelaatbare selectie bij preventief fouilleren duidelijker te omschrijven. Vooral daar waar het gaat om het selecteren op basis van een professionele inschatting van een individuele politiefunctionaris.